

MI A SZOCIOLÓGIA?

MIHÁLYI HELGA

A szociológia fogalma

= a társadalmi élet törvényszerűségeit kutató tudomány, nem pusztán emberek együttese (Émile Durkheim bronz hasonlat).

► Tudomány

- természet és társadalom (filozófia, történetírás, demográfia, politikatudomány, közgazdaságtan, szociológia, szociálpszichológia, kulturális antropológia)
- fogalmak
- módszerek

► Társadalom

- szerkezet – egyének/csoportok közötti viszonylag tartós viszonyok
- intézmények – a társadalom tagjainak többsége által végzett tevékenységek alapvető módjai/mintái
- kultúra – az intézményekhez tartozó anyagi javak, normák és értékek

A szociológia tárgya, módszere, szemlélete, emberképe

- ▶ Tárgya – az egész társadalom
- ▶ Módszere – empirikus adatgyűjtés és elemzés
- ▶ Szemlélete – az ember életét/életesélyeit erősen meghatározza a társadalmi szerkezetben elfoglalt helyzete
- ▶ Emberképe – „homo sociologicus” – az ember tevékenységében a társadalmi normákhoz igyekszik alkalmazkodni

Mire jó a szociológia?

A szociológus szerepei

- ▶ A társadalom jobb megértésére.
- ▶ Konkrét társadalmi problémák megoldására.
- ▶ Előrejelzésre és tervezésre.
- ▶ A tolerancia fejlesztésére.
- ▶ A manipulációval szembeni védekezésre.

1. Az uralkodó tanácsadója
2. A nép orvosa
3. A tudomány főpapja (Raymond Aron)

A szociológia története

- ▶ A francia forradalom körüli időszak.
- ▶ Előfutárok – Claude Henri Saint-Simon, Alexis de Tocqueville (Az amerikai demokrácia), Auguste Comte (társadalmi fizika – szociológia)
- ▶ Alapítók – Karl Marx (kapitalizmus kritika), Émile Durkheim (társadalmi munkamegosztás, öngyilkosság), Max Weber (cselekvéstípusok, hatalom és uralom, bürokrácia)
- ▶ Herbert Spencer (szociáldarwinizmus), Ferdinand Tönnies (közösség és társadalom), George Herbert Mead (szimbolikus interakcionalizmus), Talcott Parsons (funkcionalizmus), Pierre Bourdieu (tőké, egyenlőtlenségek), Jürgen Habermas (rendszerek és életvilág, társadalmi nyilvánosság)

A magyar szociológia

- ▶ „Huszadik Század” folyóirat és Társadalomtudományi társaság - Jászi Oszkár, Szabó Ervin
- ▶ 1930-as évek szociográfiája – Erdei Ferenc, Szabó Zoltán, Illyés Gyula
- ▶ 1948. ELTE Szociológiai Tanszék – Szalai Sándor
- ▶ Polgári áltudomány, üldözés, tiltás a szocializmus idején
- ▶ Enyhülés és kutatóintézetek – KSH, MTA Szociológiai Kutatóintézete, ELTE és Közgáz kutatócsoportok, Magyar Rádió és Televízió Tömegkommunikációs Kutató Csoportja, TÁRKI (Hankiss Elemér, Kolosi Tamás, Ferge Zsuzsa, Szelényi Iván)
- ▶ Rendszerváltás után a felsőoktatásban is